EXAMINATION OF GRADE 6 TURKISH TEXTBOOK IN TERMS OF VACOBULARY

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Söz Varlığı Bakımından

İncelenmesi

Dilek CERAN¹

Ayşenur DAĞ²

Derya YILDIZ³

Emrah ÖZGÜL⁴

Kübra ALTUN⁵

Abstract

Communication language gains value by using it correctly. The most important element of language is vocabulary. Communication between people is provided by language but it completes its function with vocabulary used. The vocabulary of an individual is formed by the environment in which he lives, his family and the education he receives at school. The most accurate use of a language is possible with rich vocabulary. The richness and validity of vocabulary is the most important factor in the communication of individuals with each other. The educational environment in which vocabulary develops and enriches is the school. The vocabulary required for the acquisition and transfer of information is given to the student through the textbooks under the leadership of teachers. Textbooks are the most important material that enriches vocabulary during the school period and guides its proper use. Especially Turkish textbooks play a major role in this subject. There are gains in the development of vocabulary of students in Turkish textbooks. Vocabulary is enriched through theme texts and activities in textbooks and a broad horizon of thought is opened to the student. The determination of vocabulary should be directly proportional to the education level and age of the student. The vocabulary gained and enriched by the textbooks; expresses himself to the outside world and provides language pleasure and awareness. Considering the importance of vocabulary,

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, dlkcrn@yahoo.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, aysenur.dag@gmail.com

³ Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, dyildiz@erbakan.edu.tr

⁴ Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, emrahozgull166@gmail.com

⁵ Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, altunnkubra.1@gmail.com

this study examines the vocabulary and frequency of the 6th Grade Turkish Textbook and makes some suggestions for enriching vocabulary.

Keywords: Turkish, textbook, vocabulary.

Öz

Bir toplumun her alanda kendini geliştirmesi bireyler arasındaki sağlıklı ve doğru iletişimle gerçekleşir. Aynı dili konuşan bireyler işbirliği ile hedeflerine daha kolay ulaşır. İletişim dili doğru kullanmakla değer kazanır. Dilin en önemli unsuru söz varlığıdır. İnsanlar arasında iletişim dil ile sağlanmakla birlikte kullanılan söz varlığı ile işlevini tamamlar. Bireyin sahip olduğu söz varlığı, içinde yaşadığı çevresi, ailesi ve okulda aldığı eğitim ile oluşur. Bir dilin en doğru kullanımı zengin söz varlığı ile mümkündür. Söz varlığının zenginliği, geçerliliği bireylerin birbirleriyle iletişiminde en büyük etkidir. Söz varlığının geliştiği ve zenginleştiği eğitim ortamı okuldur. Okul, dilimizin etkili ve doğru kullanımı için öğrenciye yol gösterir. Öğrenciye bilgi alım ve aktarım için gereken söz varlığı öğretmenlerin öncülüğünde ders kitapları aracılığı ile verilir. Okul döneminde söz varlığını zenginleştiren, doğru kullanımına kılavuzluk eden en önemli materyal ders kitaplarıdır. Okulda özellikle Türkçe ders kitapları bu konuda büyük rol üstlenir. Türkçe ders kitapları içerisinde öğrencinin söz varlığının gelişmesine yönelik kazanımlar bulunur. Ders kitapları içerisinde tema metinleri ve etkinlikler aracılığıyla söz varlığı zenginleşir ve öğrenciye geniş bir düşünce ufku açılır. Söz varlığı hazinesinin tespiti, öğrencinin eğitim seviyesi ve yaşı ile doğru orantılı olmalıdır. Öğrencinin ders kitapları ile kazandığı ve zenginleştirdiği söz varlığı; dış dünyaya kendini ifade etmesi ile birlikte dil zevki ve bilincine ulaşmasını sağlar. Söz varlığının önemi göz önünde bulundurularak, bu araştırmayla 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın söz varlığı ve sözcük sıklığı incelenerek, söz varlığının zenginleştirilmesi için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, ders kitabı, söz varlığı

GİRİŞ

İnsanoğlu yeryüzünde toplu halde yaşar. Ortak bir tarihe, kültüre, dile sahip olan insanlar toplumları oluşturur. Toplumu oluşturan insanların en büyük gereksinimi iletişimdir. İletişim dilin barındırdığı söz varlığı ile anlam kazanır. Söz varlığı algılanan ve yaşanan olayları, en belirgin şekilde aktararak olayların anlaşılmasını sağlar. Toplumun bir ferdi olan insan için sadece bugünü değil, geçmişi de önemlidir. İnsanoğlu gelenek göreneklerini, acı tatlı hatıralarını aktarırken dilini en etkili şekilde kullanır. Dilin etkili kullanımında en büyük rolü söz varlığı üstlenir. Böylece söz varlığı toplumun karakterini yansıtır. Her toplumun söz varlığı farklılıklar gösterir. Söz varlığı, toplumun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda şekil alır. Örneğin ilkel toplumlarda gündelik ihtiyaçlar doğrultusunda kurulan iletişim; gelişmiş toplumlarda soyut kavramları dahi ifade etmeye yönelik gelişmiştir. İlkel toplumlarda yaşamak için gerekli unsurlar ele alınır. Fakat gelişmiş toplumlar yaşamak için elzem kavramlar dışında; kültür-sanat, sanayi, uzay bilimleri, sözel ve sayısal bilim dalları ve toplumu geleceğe hazırlayan birçok soyut ve somut adımları atmak için özverili çalışmalar sunarlar. Yine bu çalışmalar köklü bir dil ve dilin zenginliği olan söz varlığı ile mümkündür.

Dilin en önemli unsuru olan söz varlığı, bize atalarımızdan kalan en büyük mirastır. Aynı zamanda da tarihimize açılan en büyük kapı niteliğindedir. Tarihsel süreçte ticaret, ulaşım, savaş, din, coğrafi unsurlar söz varlığının yeni kelimelerle buluşup daha da zenginleşmesine ve değişmesine yol açar. Gidilen her ülke, ticaret yapılan her toplum dile yeni zenginlikler ve farklılıklar katar. Söz varlığına bakılarak bir toplumun tarihçesine ulaşmak kaçınılmazdır. Yani söz varlığı canlıdır. Günümüzde değişen ve gelişen teknolojik olaylar dağarcığımızı zenginleştirip söz varlığımızın gelişmesine etken olmuştur. Bu canlı döngü, miras alınarak zaman içerisinde gelecek nesillere aktararak devam eder. Böylece söz varlığı mensubu olduğu toplumun maddî ve manevî değerlerinin izlerini taşır. Yeryüzündeki renkler aynı olduğu hâlde bunların adlandırılışı ve kapsamı dilden

dile değişir; sayılar dünyanın her yerinde aynı değeri taşıdığı hâlde adlandırılma yolları başka başkadır (Aksan, 2004: 7).

Aksan'a (2015: 15) göre söz varlığı, sadece bir dilde birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavram dünyası, maddi ve manevi kültürün yaratıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak ifade edilmektedir.

Söz varlığının zenginleşmesi ile dil gelişimi süreklilik kazanır. Dil gelişimi doğumdan itibaren başlar ve ömür boyu devam eder. Başlangıçta çocuk; etrafındaki bireylerin konuşmalarını taklit ederek, söz varlığının temellerini atar. Çocuk, gereksinimleri arttıkça daha çok söz varlığına ihtiyaç duyar. Bazen bilinçli, bazen bilinç dışı yeni kelimeler katarak söz varlığını geliştirir. Zamanla kendini toplumun bir üyesi olarak gören çocuğun, ilk çocukluk döneminde beslenme, uyku gibi yaşamın gereklilikleri dışında yaşamsal ihtiyaçlarının yanı sıra akranlarıyla ya da ebeveynleriyle oyun kurma, oynama gibi dikkat çekebilecek ihtiyaçları doğar. Her bir yeni deneyim söz varlığına yeni unsurlar kazandırır. Böylece insanoğlu yaşam boyu kullanacağı dili için söz varlığı oluşumunun temellerini atar. İletişim kurma, dikkat çekme, istekleri iletme çocuğun söz varlığının artarak zenginleşmesine ve gelişmesine sebep olur. Ayrıca çocuğun, aynı zamanda da bireylerin toplum içinde yeni çevrelere dâhil olması söz varlığını zenginleştirir.

Okul çağı bireyin temel dil becerilerinin kurallı bir şekilde öğrenmeye başladığı evredir. Önceleri gelişigüzel taklit yöntemiyle kullanılan dilin; düzenli, kurallı bir biçimde aktarılması okul çağında Türkçe dersiyle gerçekleşir. Nitekim Türkçe Eğitim Programı'nda da belirtildiği gibi Türkçe bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersidir. Türkçe ders kitapları, öğrencilerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden en temel araçlar arasındadır (Alkan, 1979: 244).

Okulla tanışan çocuk artık farklı bir ortamdadır. Değişen dünyası ile birlikte kendini daha iyi ifade etme onun için bir zorunluluktur. Yani çevresiyle daha kaliteli vakit geçirmek bu zaman zarfında kendi benliğini en güzel şekilde ortaya koymak özgüvenini besleyecek, böylece her alanda daha başarılı sonuçlar alabilecektir. Okul bünyesindeki çocuk dilini kurallı bir şekilde kullanmayı öğrenmeye başlar. Artık ona rehberlik eden bir öğretmeni vardır. Aynı zamanda kaynak niteliği taşıyan ders kitabı en büyük çalışma materyalidir.

Artık çocukluk yaşlarının sonlarına gelindiğinde yaşadığı dünya daha farklı, heyecanlı sürprizler sunacak. Birey olarak bu yeni duyguları, daha etkili bir anlatıma ihtiyaç duyacaktır. Bu da bireyin söz varlığının gelişmesi ile mümkün olacaktır. Söz varlığı toplumun en hayati sosyal zenginliğidir. İster bir konuşma, ister bir yazı parçasında olsun dilde en etkili en güçlü birimler sözcüklerdir (Aksan, 1998: 61).

Söz varlığının zenginleşmesinin ve gelişmesinin Türkçe dersi için önemi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2018) genel amaçlarında: Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması maddesiyle ifade edilmektedir. Kelime hazinesinin zenginliği kişinin düşünce dünyasının zenginleşmesi açısından da önemlidir (Tosunoğlu, 1999: 72).

Söz varlığı ile ilgili çalışmalar, genel olarak kelime sıklığı temel alınarak yapılmıştır. Söz varlığı çalışmaların bazıları şunlardır; Baş (2012) 1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma, Göz

(2003) Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü, Harit (1971) Kelime Hazinesi Araştırması Çalışmaları; Öğrencilerin söz varlığı üzerine yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Karadağ(2005) İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma, Çer, Ağrelim (2016) 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Söz Varlığı ve Sözcük Sıklığı Dağılımı Açısından İncelenmesi; Türkçe ders kitaplarının söz varlığının incelenmesi ile ilgili çalışmaların bazıları şunlardır: Kaya (2008) İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Söz Varlığı İncelemesi, Ekmen (2009) 2005 Programına Göre Hazırlanan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi.

Türkiye’de söz varlığı üzerine araştırmalar arasında en zengin kelime havuzuna sahip araştırma Göz’e (2003) aittir. Göz (2003) araştırmasında ele aldığı metinlerden 1.006.306 kelimelik bir havuz oluşturmuş, 22.693 farklı kelimeyi sıklıklarıyla beraber listelemiştir. Bu çalışmada da 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda bulunan metinlerdeki söz varlığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Kapsamı ve Problem Cümlesi

Araştırmanın inceleme alanı, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında bulunan okuma metinlerinin söz varlığını inceleyip, ortaya koymaktır. Bu kapsamda aşağıda verilen problem cümlelerine cevap aranmıştır:

1. 2018 Türkçe Öğretim Programı’na göre Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda bulunan tema metinlerinin toplam ve farklı söz varlığı ne kadardır?
2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda bulunan tema metinlerde geçen kelimelerin kelime türlerine göre sıklığı nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmada ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı içerisinde bulunan tema metinlerinin söz varlığını incelemek amaçlanmıştır. Ders kitaplarında bulunan söz varlığı öğrencinin akademik ve sosyal hayatında mühim bir yere sahiptir. Öğrenci öğrendikleri ile düşünür, konuşur ve yazar. Bu bağlamda öğrenciye kazandırılan sadece söz varlığı değil; sahip olunan tarih, kültür, inanç gibi bir milletin yaşam tarzını aktarılmasıdır. Bu bakımdan ders kitaplarının söz varlığı zengin olmalı ve öğrenciye yol göstermelidir.

YÖNTEM

Araştırmada, ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı içerisinde bulunan tema metinlerinin söz varlığını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

Verilerin Toplanması

Araştırmada 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı içerisinde bulunan tema metinlerinin söz varlığını incelemek amacıyla toplam 32 metin incelenmiştir. Metinlerin konuları: Okuma kültürü, Milli mücadele ve Atatürk, bilim ve teknoloji, erdemler, doğa ve evren, milli kültürümüz, sağlık ve spor, birey ve toplumdur.

Verilerin Analizi

Araştırmada, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı içerisinde bulunan tema metinlerinin kelime listeleri oluşturulmuş ve toplanan veriler incelenmiştir. Verilerin analizinde “Kategorisel içerik analizi yöntemi” kullanılmıştır. Kategorisel analiz, “Belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder.” (Bilgin, 2000: 15).

Söz varlığı ile ilgili yapılan araştırmalar (Baş, 2011; Kurudayıoğlu ve Karadağ, 2005) sonucunda aşağıda belirtilen ölçütler esas alınmıştır:

Bu çalışmada çekim ekleri kelimelerden çıkartılarak, kelimeler kök ve gövde halinde incelenmiştir. Aynı yazılan birleşik kelimeler; tarihler ve sayılar kelime olarak değerlendirilmiştir. Kalıp ifadeler, yansımalar, özel isimler de kelime olarak ele alınmıştır. Çokanlamlılık değerlendirmeye alınmamıştır.

Söz varlığı ile ilgili çalışmada en çok yer alan unsur isimlerdir. Tablolarda en sık geçen on kelime belirtilmiştir. Yansımalarda birden fazla kelime kullanılmadığından tek unsur olarak belirtilmiştir. Tarihlerde aynı unsur birden fazla tekrarlanmamış olduğu için sık geçen kelimeler yer almamıştır. Kalıp ifade de sık kullanılan tek unsur olarak ele alınmıştır. İsim, fiil, fiilimsi, edat-bağlaç, özel isim, ikileme, kalıp ifade, deyim, atasözü ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

BULGULAR

1. Metinlerde bulunan toplam, farklı ve en sık geçen söz varlığı bulguları.

Tablo 1. Metinlerde Bulunan Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelimeler

Toplam Kelime Sayısı	Farklı Kelime Sayısı	En Sık Geçen Kelimeler
10624	3390	Bir: 276, Ve: 241, Bu: 202 DA: 151, O: 121, İçin: 75 Ben: 88, Sen: 64, Efendi: 61, De-: 55

Tablo 1’deki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki tema metinlerinde; 10624 toplam söz varlığı, 3390 farklı söz varlığı tespit edilmiştir. Toplam söz varlığı içerisinde en sık geçen kelimeler; bir, ve, bu, da, o, için, ben, sen, efendi ve de- kelimeleridir.

2. Metinlerde geçen kelimelerin kelime türlerine ait toplam, farklı ve en sık geçen kelime sayıları bulguları.

Tablo 2. Metinlerde Bulunan İsimlerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları

Tür	İsim
Toplam Kelime Sayısı	6972
Farklı Kelime Sayısı	1993
En Sık Geçen Kelimeler	Bir: 276, Bu: 202, O: 121, Ben: 88, Sen: 64, Efendi: 61, Ne: 52, Kendi: 48, Zaman: 47, Var: 45

Tablo 2’deki bulgulara göre 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki tema metinlerindeki söz varlığında; isim türünde 6972 toplam kelime, 1993 farklı kelime tespit edilmiştir. İsim

türünde en sık geçen kelimeler; bir, bu, o, ben, sen, efendi, ne, kendi, zaman, var kelimeleridir.

Tablo 3. *Metinlerde Bulunan Fiillerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Fiil
Toplam Kelime Sayısı	1230
Farklı Kelime Sayısı	507
En Sık Geçen Kelimeler	De- : 55, Ol- : 43, Gel- : 29, Git- : 23, Yap- : 21, Başla- : 20, Bak- : 18, Bil- : 15, Düşün- : 14, Geç- : 14

Tablo 3'teki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; fiil türünde 1230 toplam kelime, 507 farklı kelime tespit edilmiştir. Fiil türünde en sık geçen kelimeler; de-, ol-, gel-, git-, yap-, başla-, bak-, bil-, düşün-, geç-kelimeleridir.

Tablo 4. *Metinlerde Bulunan Fiilimsilerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Fiilimsi
Toplam Kelime Sayısı	700
Farklı Kelime Sayısı	460
En Sık Geçen Kelimeler	Olduğu: 36, Olan: 19, Olarak: 18, Alıp: 7, Gelen: 6, Çalışan: 5, Derken: 5, Gelip: 5, Gören: 5, Koyup: 5

Tablo 4'teki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; fiilimsi türünde 700 toplam kelime, 460 farklı kelime tespit edilmiştir. Fiilimsi türünde en sık geçen kelimeler; olduğu, olan, olarak, alıp, gelen, çalışan, derken, gelip, gören, koyup kelimeleridir.

Tablo 5. *Metinlerde Bulunan Edat-Bağlaçların Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Edat-Bağlaç
Toplam Kelime Sayısı	915
Farklı Kelime Sayısı	51
En Sık Geçen Kelimeler	Ve: 241, DA: 151, İçin: 75, Gibi: 51, Ama: 43, MI: 42, Evet: 35, Kadar: 27, Ki: 26, Diye: 19

Tablo 5'teki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; edat-bağlaç türünde 915 toplam kelime, 51 farklı kelime tespit edilmiştir. Edat-bağlaç türünde en sık geçenler; ve, da, için, gibi, ama, mı, evet, kadar, ki, diyedir.

Tablo 6. *Metinlerde Bulunan İkilemelerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	İkileme
Toplam Kelime Sayısı	50
Farklı Kelime Sayısı	34
En Sık Geçen Kelimeler	Arada sırada: 8, Yavaş yavaş: 7, Damla damla: 2, Hızlı hızlı: 2, Yediden yetmiş: 2

Tablo 6'daki bulgulara göre 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; ikileme türünde 50 toplam kelime, 34 farklı kelime tespit edilmiştir. İkileme

türünde en sık geçenler; arada sırada, yavaş yavaş, damla damla, hızlı hızlı, yediden yetmişedir.

Tablo 7. *Metinlerde Bulunan Deyimlerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Deyim
Toplam Kelime Sayısı	208
Farklı Kelime Sayısı	164
En Sık Geçen Kelimeler	Zarar vermek: 5, Tokat atmak: 4, Yola çıkmak: 4, Faydalı olmak: 3, Geri kalmak: 3, Karar vermek: 3, Ortaya çıkmak: 3, Sözünü kesmek: 3, Yol açmak: 3, Ayağa kalkmak: 2

Tablo 7'deki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; deyim türünde 208 toplam kelime, 164 farklı kelime tespit edilmiştir. Deyim türünde en sık geçen kelimeler; zarar vermek, tokat atmak, yola çıkmak, faydalı olmak, geri kalmak, karar vermek, ortaya çıkmak, sözünü kesmek, yol açmak, ayağa kalkmaktır.

Tablo 8. *Metinlerde Bulunan Özel İsimlerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Özel İsim
Toplam Kelime Sayısı	480
Farklı Kelime Sayısı	141
En Sık Geçen Kelimeler	Karagöz: 53, Hacivat: 47, Türk: 26, Atatürk: 25, Güniz Hanım: 24, Türkiye: 15, Afyon: 13, Kemal: 13, Güneş: 11, Yunus Emre: 10

Tablo 8'deki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; özel isim türünde 480 toplam kelime, 141 farklı kelime tespit edilmiştir. Özel isim türünde en sık geçen kelimeler; Karagöz, Hacivat, Türk, Atatürk, Güniz Hanım, Türkiye, Afyon, Kemal, Güneş, Yunus Emre'dir.

Tablo 9. *Metinlerde Bulunan Tarihlerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Tarih
Toplam Kelime Sayısı	10
Farklı Kelime Sayısı	10
En Sık Geçen Kelimeler	---

Tablo 9'daki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; tarih türünde toplam 10 kelime olup, bu kelimelerin tümü bir sefer geçmiştir.

Tablo 10. *Metinlerde Bulunan Atasözlerinin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Atasözü
Toplam Kelime Sayısı	---
Farklı Kelime Sayısı	---
En Sık Geçen Kelimeler	---

Tablo 10'daki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; atasözü türünde kelime bulunmamaktadır.

Tablo 11. *Metinlerde bulunan yansımaların toplam, farklı ve en sık geçen kelime sayıları*

Tür	Yansıma
Toplam Kelime Sayısı	1
Farklı Kelime Sayısı	---
En Sık Geçen Kelimeler	---

Tablo 11'deki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; yansıma türünde sadece bir kelime geçmektedir.

Tablo 12. *Metinlerde Bulunan Ünlemlerin Toplam, Farklı ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Ünlem
Toplam Kelime Sayısı	58
Farklı Kelime Sayısı	29
En Sık Geçen Kelimeler	Aa: 10, Alo: 4, Ey: 4, Aman: 3, Be: 3, Merhaba: 3, Sevgili çocuklar: 3, Ha: 2, Hak: 2, Haydi: 2

Tablo 12'deki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; ünlem türünde 58 toplam kelime, 29 farklı kelime geçmektedir. Ünlem türünde en sık geçen kelimeler; aa, alo, ey, aman, be, merhaba, sevgili çocuklar, ha, hak, haydi kelimeleridir.

Tablo 13. *Metinlerde Bulunan Kalıp İfadelerin Toplam, Farklı Ve En Sık Geçen Kelime Sayıları*

Tür	Kalıp İfade
Toplam Kelime Sayısı	15
Farklı Kelime Sayısı	12
En Sık Geçen Kelimeler	Teşekkür ederim: 4

Tablo 13'teki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; kalıp ifade türünde 15 toplam kelime, 12 farklı kelime tespit edilmiştir. Kalıp ifade türünde en sık geçen kelime "teşekkür ederim" dir.

Tablo 14. *Metinlerde Bulunan Kelime Türlerine Göre En Sık Geçen Kelimeler*

TÜR	
İsim	Bir: 276, Bu: 202, O: 121, Ben: 88, Sen: 64, Efendi: 61, Ne: 52, Kendi: 48 Zaman:47, Var:45,
Fiil	De-: 55, Ol- :43, Gel-: 29, Git-: 23, Yap-: 21, Başla-: 20, Bak-: 18, Bil-: 15, Düşün-: 14, Geç-: 14
Fiilimsi	Olduğu: 36, Olan: 19, Olarak: 18, Alıp: 7, Gelen: 6, Çalışan: 5, Derken: 5, Gelip: 5, Gören: 5, Koyup: 5
Edat-Bağlaç	Ve: 241, DA: 151, İçin: 75, Gibi: 51, Ama: 43, MI: 42, Evet: 35, Kadar: 27, Ki: 26, Diye: 19
Özel İsim	Karagöz: 53, Hacıvat: 47, Türk: 26, Atatürk: 25, Güniz Hanım: 24, Türkiye: 15, Afyon: 13, Kemal: 13, Güneş: 11, Yunus Emre: 10
İkileme	Arada sırada: 8, Yavaş yavaş: 7, Damla damla: 2, Hızlı hızlı: 2, Yediden yetmiş: 2

Kalıp İfade	Teşekkür ederim: 4
Deyim	Zarar vermek: 5, Tokat atmak: 4, Yola çıkmak: 4, Faydalı olmak: 3, Geri kalmak: 3, Karar vermek: 3, Ortaya çıkmak: 3, Sözü kesmek: 3, Yol açmak: 3, Ayağa kalkmak: 2

Tablo 14'teki bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metnindeki söz varlığında; isim türünde en sık kullanılan kelime "bir", fiil türünde en sık kullanılan kelime "de-", fiilimsi türünde en sık kullanılan kelime "olduğu", edat-bağlaç türünde en sık kullanılan kelime "ve", özel isim türünde en sık kullanılan kelime "Karagöz", ikileme türünde en sık kullanılan kelime "arada sırada", kalıp ifade türünde en sık kullanılan kelime "teşekkür ederim", deyim türünde en sık kullanılan kelime "zarar vermek" olduğu belirlenmiştir. Yansıma türünde sadece bir kelime kullanılırken, atasözü türünde kelime kullanılmamıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metninde; 10624 toplam söz varlığı, 3394 farklı söz varlığı tespit edilmiştir. Tema metninde; 6972 isim, 1993 farklı isim; 1230 fiil, 507 farklı fiil; 700 fiilimsi, 460 farklı fiilimsi; 915 edat-bağlaç, 51 farklı edat-bağlaç; 50 ikileme, 34 farklı ikileme; 208 deyim, 164 farklı deyim; 480 özel isim, 141 farklı özel isim; 10 farklı ve toplam tarih; 58 ünlem, 29 farklı ünlem; 15 kalıp ifade, 12 farklı kalıp ifade; 1 farklı ve toplam yansıma vardır. Tema metninde atasözü kullanılmamıştır.

Söz varlığı üzerine araştırmalar arasında en zengin kelime havuzuna sahip olan Göz'ün (2003) çalışmasında Göz (2003), ele aldığı metinlerden 1.006.306 kelimelik bir havuz oluşturmuş, 22.693 farklı kelimeyi sıklıklarıyla beraber listelemiştir. Koçak (1999) Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kelime Hazinesi İle İlgili Bir Araştırma adlı çalışmasında 3. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında 16.075 toplam kelime, 2.443 farklı kelime tespit etmiştir.

Karadağ (2005), İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma adlı çalışmasında, 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 1841 toplam kelime, 604 farklı kelime; 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 6751 toplam kelime, 1546 farklı kelime; 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 8279 toplam kelime, 1844 farklı kelime; 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 12936 toplam kelime, 2844 farklı kelime; 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabında 10228 toplam kelime, 2519 farklı kelime tespit etmiştir.

Baş ve Demirci (2015), 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metinlerde Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerin Söz Varlığı Açısından Karşılaştırılması adlı çalışmada, ders kitabında 7449 toplam kelime, 1826 farklı kelime; çalışma kitabında 238 toplam kelime, 210 farklı kelime tespit edilmiştir. Ekmen'in (2009), 2005 Programına Göre Hazırlanan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi adlı çalışmasında 19 metin incelenmiş ve toplamda 10009 sözcük tespit edilmiştir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda en sık kullanılan on kelime "Bir (276), ve (241), bu (202), da (151), o (121), için (75), ben (88), sen (64), efendi (61), demek (55)" olarak tespit edilmiştir. Kutlu (2006), MEB İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Sözvarlığı Açısından Değerlendirilmesi adlı çalışmasında, Türkçe ders kitaplarında yer alan ortak sıklık dizini belirlemiş ve bu dizindeki "bir (862), bu (476), da/de (406), ol- (383), ve (360), o (293), ben (269), de- (230), ne (183), için (158), var (140),

her (133), gel- (132), insan (132), gibi (129), kendi (129), iç (122), sen (117), gör- (116), sonra (109), yer (108), çocuk (107), Atatürk (105), iste- (105), çok (104), biz (103), git- (99), daha (98), gün (97), yap- (91)" ilk otuz sözcüğü tespit etmiştir.

Bulgulardan yola çıkarak 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metinlerinde en sık "bir" kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşık'ın (2007) Yabancılar için Temel Türkçe Söz Varlığının Oluşturulması adlı çalışmasında, Aksan ve Yaldır'ın (2011) Türkçe Sözvarlığının Nicel Betimlemesi adlı çalışmasında "bir" kelimesi en sık kullanılan kelimedir. Karadağ'ın (2005) çalışmasında da en sık kullanılan kelimeler şu şekildedir: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda "çok" kelimesi 43 kez tekrarlanmış, 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda "bir" kelimesi 184 kez tekrarlanmış, 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 182 kez tekrarlanmış, 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 304 kez tekrarlanmış, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 248 kez tekrarlanmıştır.

Bulgulardan hareketle, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında en fazla isim türünde kelimeler kullanılmıştır. En sık kullanılan on isim şunlardır: "Bir, bu, o, ben, sen, efendi, ne, kendi, zaman, var". Çer ve Ağrelim (2016), 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Söz Varlığı ve Sözcük Sıklığı Dağılımı Açısından İncelenmesi adlı çalışmada 6. Sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları yirmi kelime içerisindeki isimler ise şunlardır: "alan, ilgi, kitap, çok, bilgisayar, müzik, arkadaş, oyun, film, futbol, bir".

Bu çalışmada en sık geçen on fiil: "De-, ol-, gel-, git-, yap-, başla-, bak-, bil-, düşün-, geç-" fiilleri tespit edilmişken, Çer ve Ağrelim (2016), çalışmasında 6. Sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları yirmi sözcük içerisinde bulunan fiiller şunlardır: "Oyna-, hoşlan-, oku-, sev-, yap-, gez-". Göz 'ün (2003) Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü adlı çalışmasında "de-" fiili en sık kullanılan yedinci kelimedir. Çalışmada "ol-" fiili en sık kullanılan fiiller arasında ikinci sırada yer almaktadır. Göz'ün (2003), Aksan ve Yaldır'ın (2011) çalışmalarında da "ol-" fiili en sık kullanılan ikinci fiildir.

Çalışmada en sık kullanılan on edat-bağlaç şu şekildedir: ve, da, için, gibi, ama, mı; evet, kadar, ki, diye. Göz'ün (2003), Aksan ve Yaldır'ın (2011) çalışmalarında da "ve" bağlacı ilk sıradadır. Özel isimlerde ise en çok kullanılan ilk on kelime şu şekildedir: "Karagöz, Hacivat, Türk, Atatürk, Güniz Hanım, Türkiye, Afyon, Kemal, Güneş, Yunus Emre". Yıldız'ın (2016) Türkçe Öğretmeni Adaylarının Hazırlıklı Konuşmalarındaki Söz Varlıkları adlı çalışmasında en sık kullanılan özel isimler kız öğretmen adaylarında "Allah", erkek öğretmen adaylarında "Türkçe" kelimesidir.

Bulgulardan hareketle tema metinlerinde atasözüne yer verilmediği tespit edilmiştir. Ekmen'in (2009) çalışmasında ise 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda sadece bir atasözü tespit edilmiştir. Kaya'nın (2008) çalışmasında da sadece bir adet atasözü tespit edilmiştir. Çalışmada toplam 208 deyim tespit edilmiştir. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda en sık geçen on deyim şunlardır: "Zarar vermek: 5, tokat atmak: 4, yola çıkmak: 4, faydalı olmak: 3, geri kalmak: 3, karar vermek: 3, ortaya çıkmak: 3, sözünü kesmek: 3, yol açmak: 3, ayağa kalkmak: 2". Doğru 'nun (2008) 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimler adlı yaptığı sıklık çalışmasında ise, bu kitaplarda salt 347 deyim olduğu tespit edilmiştir. Uluçay ve Börekçi (2015) tarafından ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları deyimler üzerine yaptıkları çalışmada, öğrencilerin sık olarak kullandıkları deyimlerin "zarar vermek 23, karar vermek, 14, ne kadar 8, not almak 6, gurur duymak 5, uzak kalmak 5, iyi ki 4, örnek vermek 4, az kalsın 3, ayak basmak 2" olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulgulara göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema metinlerinde;

- 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 32 tema metni incelenmiş ve 10624 toplam kelime, 3390 farklı kelime olduğu,
- En fazla isim türünde kelimelerin kullanıldığı,
- Atasözü kullanılmadığı,
- İsim türünde en sık kullanılan kelime “bir”, fiil türünde “de-”, fiilimsi türünde “olduğu”, edat-bağlaç türünde “ve”, özel isim türünde “Karagöz”, ikileme türünde “arada sırada”, kalıp ifade türünde kelime “teşekkür ederim”, deyim türünde “zarar vermek” olduğu,
- Tema metinlerinde en sık “bir”, “ve”, “bu” kelimelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Türkçe öğretiminde bilinçli, açık ve net hedeflerin belirlenebilmesi için önce ciddi, planlı ve kapsamlı çalışmalarla, her bölgede dilin kullanım düzeyi belirlenerek sorun açık bir biçimde ortaya konmalıdır. Dili kullanım düzeyi (veya dilden yararlanma düzeyi) Türkçe öğretiminde program geliştirmek için önümüzde bulunması gereken yol haritamız olmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın tür çalışmaları projelendirme ve tamamlayıp değerlendirme konusunda üniversitelerle işbirliği yapması gerekir. Bu proje çerçevesinde her üniversite kendi bölgesinde öğretmenlerle birlikte çalışmalı ve en kısa zamanda kendi bölgesine ait ayrıntılı bir “dil kullanım haritası” çıkarmalıdır (Demir ve Yapıcı, 2007: 188).

Hedef kitlemiz olan öğrencilerimize kültürümüzün göstergeleri olan kelimeleri kazandırmak, kültürümüzü aktarmak, Türkçeyi en iyi biçimde öğretmek istiyorsak her yaş grubuna -her sınıf seviyesine- hangi kelimeleri vermemiz gerektiğini tespit etmeliyiz. Bu konuda Türk Dil Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler işbirliği yapmalıdır (Kırkkılıç ve Ulaş, 2003: 92).

Bireyin dil eğitiminde rol alan anne babadan öğretmene kadar bütün sorumluların, yapılan çalışmalarda, öğrencinin hangi seviyede olduğunu ve hedeflerinin neresinde olduğunu bilincinde ve ciddiyetinde olması gerekir. Öğrencideki hedeflenen söz varlığını geliştirmek, öğrencinin sadece sözlü anlatımı için değil, aynı zamanda yazılı ifadeleri için de çok büyük öneme sahiptir. Burada öğrencinin gereksinimleri doğru tespit edilip, bu konudaki eksikliklerini en iyi şekilde tamamlaması rehberin öncelikli görevi olmalıdır.

Sonuçlardan hareketle ana dili ve yabancı dil Türkçe öğretimi için tespit edilen bulgular değerlendirilmelidir. Ders kitabı öğrencinin kelime hazinesini, söz varlığını zenginleştiren önemli bir kaynaktır. Kitaplar aracılığı ile öğrencinin eğitim düzeyine uygun olarak hedeflenen bütün kelimeler verilmelidir. Bu da belli bir süreç içerisinde gerçekleşmelidir. Unutulmamalıdır ki; anadilini en güzel şekilde öğrenen ve kullanan birey her alanda kendini daha güzel ifade eder ve en güzel şekilde etrafındakilere aktarabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D.(1998). *Her yönüyle dil / Ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2004) *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin söz varlığı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Alkan, C. (1979). *Eğitim ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Aksan, Y. ve Yaldir, Y.(2011). *Türkçe sözcük varlığının nicel betimlemesi*. S. Ç. S. Şimsek ve Ç. Hatipoğlu (Ed.), 24. Ulusal dilbilim kurultayı bildiri kitabı (s. 377-387) içinde. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Aşık, U. (2007). *Yabancılar İçin temel Türkçe söz varlığının oluşturulması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baş, B. (2011). Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (29), 27-61.
- Baş, B. ve Demirci, S. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde çalışma kitaplarındaki etkinliklerin söz varlığı açısından karşılaştırılması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 17-29.
- Bilgin, N. (2000). *İçerik analizi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çer, E. ve Ağrelim Turhan, H. (2016). 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin sözcük varlığı ve sözcük sıklığı dağılımı açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13 (36), 83-99.
- Demir, C. ve Yapıcı, M.(2007). Ana dili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 184.
- Doğru, A. (2008). 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında deyimler, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Harit, Ö.(1971). Kelime hazinesi araştırması. Ankara: MEB Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi, Yayın 103, Araştırma Bölümü.
- Ekmen, H. (2009). *2005 programına göre hazırlanan 7.sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığı bakımından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim I. kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karadağ, Ö. ve Kuradayıoğlu, M. (2006). *2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi*. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla: Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Kaya, E. (2008). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarında sözcük varlığı incelemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kırkkılıç, A. ve Ulaş, A. H. (2003). Türkçe öğretiminde kelimeler dünyası [Özel Sayı]. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, 93-100.
- Koçak, H. (1999). *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kelime Hazinesi İle İlgili Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı* (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi. *Millî Eğitim Dergisi*, Ankara, (144).
- Uluçay, M. ve Börekçi, M. (2015). Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları deyimler üzerine bir inceleme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 317-338.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.